

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Udrag fra HAANDBOG I VERDENSHISTORIEN. Nyaarstiden

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "N. F. S. Grundtvigs udvalgte Skrifter", i Grundtvig, N. F. S.: *N. F. S. Grundtvigs udvalgte Skrifter*, Gyldendalske Boghandel, 1904-1909, s. 571.
Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-grundtvig07val-shoot-idm140245217766800/facsimile.pdf> (tilgået 30. april 2024)

Anvendt udgave: N. F. S. Grundtvigs udvalgte Skrifter

Det Sættende Aarhundrede

Lutherske Menighed, havde den vistnok ikke mindste Tanke om, at den enten ved at synge Lutherske Psalmer, eller ved at stride for »Christi Legem i Nadveren,« eller ved at forudsætte Eenheden af det indvortes og udvortes Ord, saavel som af Kirken og Skriften, fulgte en høj poetisk Anskuelse; men det var dog ligefaldt saa, og i det Nittende Aarhundrede, da man daglig bedre lærer at forstaae sig selv, vil det sikkert blive kiendeligt, saavel paa vore borgerlige og videnskabelige, som paa vore kirkelige Bestræbelser; thi Forstand uden Aand adskiller, sønderlemmer og opløser, men Aand med Forstand sammenføier, forbinder og forklarer efterhaanden alt Meneskeligt!

Først naar det Ny Testamente og en Luthersk Psalmebog var i Folkets Hænder, kunde det ret have nogen Art med den offnelige Gudstjeneste paa Modersmaalet, og det er mærkværdigt, at saasnart det var skedd, døde den gamle Kurfyrst Frederik af Sachsen (1525), som vel personlig havde yndet og beskærmet Luther, men ikke havt Mod paa gennemgribende Forandringer, og fik i sin Broder, Johan, den bedste Eftermand, Luther kunde ønske. Hidtil havde Luthers hele Virksomhed havt Udseende af Nedrivelse, men nu begyndte øiensynlig Opbyggelsen, der ikke gjør ham mindre Ære, og inden den berømte Augsburske Rigsdag (1530) saae man i Preussen og Nord-Tydskland, lige op til Eideren, en saakaldt ny Kirke hæve sig, som Hertug Georg i Dresden vel kunde bande men ikke rokke, og som Papisterne, hvad de end sagde, dog slet ikke haabede, vilde falde af sig selv. At det i Grunden slet ingen ny Kirke, infet nyt Troes-Samfund, var, da »Herren, Troen og Daaben« var de samme, som Paven vedkiendte sig, det har vi alt bemærket, men forsaavidt man længe ved Kirke havde forstaaet og endnu sædvanlig forstaaer »Geistligheden« i sin Stilling saavel til Himlen som til Jorden, saavel til Gnddommen som til Folket og den verdslige Øvrighed, forsaavidt var det aabenbar en ny Kirke, der vel lignede den keiserlige Stats-Kirke under Constantin og Theodos langt mere end den pavelige Kirke-Stat under Gregor den Syvende og Bonifas den Ottende, men havde dog sit eget Ansigt, og fik ved sine saakaldte »uforanderlige Symbolske Bøger« et Pave-Træk, der, ligesom det beskrevne Bind om Ægyptens Mumier, var langt vissere et Brev paa Døden end paa Evigheden.

Mellem disse Protestanternes Symbolske Bøger er imid-

Det Sættende Aarhundrede

lertid den saakaldte »Augsburgske Bekiendelse« den Eneste, der i den almindelige Stats-Historie kan komme i Betragtning, ikke blot som den Eneste, der blev Grund-Lov i hele den Lutherske Christenhed, men ogsaa som den Eneste, hvori Forholdet mellem Kirke, Stat og Skole er opfattet efter Lutherske Grundsætninger. Dette berømte Brevskab er imidlertid ogsaa en »Børne-Lærdom i Kirke-Retten« ligesaa mageløs i sit Slags, som Luthers »lille Catechismus« i sit, og behøver kun at betragtes med Aand og anvendes med Eftertanke, for at give det Borgerlige Selskab den Ligevægt, det nuomstunder meer og mindre allevegne savner for at tjene til det fælles »almindelige Bedste.«

Det var Kurfyrst Johan af Sachsen, med sin Arving Johan Frederik, Markgreve Georg af Brandenburg, Hertugerne Ernst og Frands af Brunsvig-Lüneborg, Landgreve Philip af Hessen, Fyrst Wolfgang af Anhalt og Borgemeesterne af de frie Rigsstæder Nürnberg og Reutlingen, som paa den uforgiemmelige Augsburgske Rigsdag (1530) forlangte af Keiseren Frihed til at ordne Kirke-Sagerne paa deres Enemærker efter eget Tykke, og indgav i den Anledning en Forklaring saavel om den christelige Tro og Lærdom, hvortil de bekiendte sig, som om det Papisteri, de vragede, og denne Omstændighed, at Brevskabet, skiønt opsat af Melanchthon og rettet af Luther, dog er indgivet af de verdslige Øvrigheder selv, paa eget Ansvar og egen Fare, altsaa læmpet efter deres Sind og Tary, har aabenbar givet det en ganske egen Skikkelse og giver det en ganske egen historisk Vigtighed, som en frivillig Pagt om Kirke-Sager efter Lutherske Grundsætninger mellem Stat og Skole, en Pagt, der vel i Tydskland trængte til at bekræftes af Keiseren, men var andensteds, hvor man fulgte Luther, uden videre gyldig. Hvad nu »Troen og Lærdommen« angaaer, da maae vi blot bemærke, at Lutheranerne udtrykkelig vedkiendte sig den »Apostoliske Troes-Bekiendelse« som deres Troes-Regel, og Bibelen, som den eneste bindende Lære-Forskrift, og Stats-Historien kan saa meget mindre indlade sig paa Enkelthederne af deres Kirke- og Skole-Begreb, da haade den Frihed, de, trods Pavens og Keiserens Forbud, selv havde taget sig, og deres udtrykkelige Erklæring viser, at de ingen christelig Øvrighed erkiendte, uden Aanden, og ansaae den Verdslige Øvrighed for aldeles uberettiget til at øve Kirke- eller Skole-Tvang.